

Förnämlig barnmedicinsk kunskapskälla

Lawrence Miall, Mary Rudolph, Malcolm Levene. **Barnmedicin i ett nötskal (Pediatrics at a Glance)**. Översättning och bearbetning: Jonas F Ludvigsson. 223 sidor. Lund: Studentlitteratur; 2004. ISBN 91-44-03187-4.

Recensent: Carl Lindgren, med dr, Stockholm.

|| »O God! I could be bounded in a nutshell, and count myself a king of infinite space ...«, förklarar Hamlet i andra aktens andra scen. Det är just vad författarna till denna bok har lyckats med. Att i ett nötskal innesluta, om inte oändliga rymder, så ett tillräckligt omfång av nyttig, praktisk kunskap som stimulerar till vidare förståelse av det sjuka barnet. De tre brittiska författarna är alla välkända, framstående forskare med intresse för undervisning och som dessutom har en fast förankring i den kliniska vardagen.

Problemorienterad utgångspunkt

Traditionella läroböcker i såväl pediatrik som andra kliniska ämnen har med förkärlek framställt sjukdomstillstånd i organindelning, inte sällan med fokusering på det sällsynta, som kan bekräftas med sofistikerade laboratorieundersökningar eller databaserad bildframställning.

Men det vanliga är trots allt det oftast förekommande, och den stora delen av barnmedicinska problem presenterar sig som regel inte särskilt väldefinierad. Som regel uppenbarar de sig i form av diffusa och svårtolkade symtom, där objektiva fynd kan vara sparsamma, och där utredningar inte leder till någon klar diagnos trots subjektiv – eller av föräldrarna – upplevd ohälsa. Att som denna bok förutsättningslöst utgå från symtommet med en problemorienterad ansats ligger helt i linje med reformeringen av läkarutbildningen. Från att tidigare ha varit uppdelad i olika enhetliga block går utbildningen nu mot en alltmer integrerad och problemorienterad pedagogik. I linje med detta har allt fler läroböcker

inom enskilda ämnen anpassat sig efter det pågående studieplansarbetet. Man presenterar ett core curriculum inom ämnet som var och en måste känna till men hänvisar de mer komplicerade och ovanliga tillstånden till (sub)specialisterna. Ett skandinaviskt exempel på en liknande pedagogik är den tidigare recenserade »Klinisk pediatrik« av T Markstad, Läkartidningen 2003;48:4018.

För barnvårdscentraler och skolläkare

»Barnmedicin i ett nötskal« tar således symtommet som utgångspunkt och ger förslag på differentialdiagnoser snarare än på diagnoser. Sjukdomstecknen diskuteras mot bakgrund av barnets biologiska ålder och utveckling. I sin överskådlighet och med tecknade illustrationer, olika flödesscheman och bildmaterial stimulerar den till vidare fördjupning. Den fyller följaktligen inte måttet av en heltäckande lärobok i barnmedicin, men gör inte heller anspråk på det. Boken riktar sig främst till studenter under utbildning, men kan säkert också försvara sin plats som lättillgänglig informationskälla på barnvårdscentraler och skolläkarmottagningar.

Tar upp de mest centrala områdena

Boken är indelad i nio kapitel, som är fokuserade på de mest centrala områdena inom barnmedicin, t ex »Att undersöka barn«, »Vanliga symtom«, »Tillväxt och utveckling« och »Det akut sjuka barnet«. Blåsljud behandlas t ex inte under någon sektion för cirkulationsapparatens sjukdomar och avvikelser utan under rubriken »Problem som upptäcks i samband med hälsokontroll«. Särskilt värdefullt finner jag kapitlet »Att förstå utredningar«, som behandlar värdet av vissa undersökningar och diskuterar hur resultatet av dessa skall tolkas.

Vissa randanmärkingar

Till följd av bokens uppläggning kan vissa avsnitt vara svåra att återfinna i löpande text, men hittas lätt genom det digra sakregistret. Avsnittet om epilepsi är till exempel inplacerat under rubriken »Barn med funktionshinder«, medan cancer som trots allt idag i många fall har en god prognos återfinns under rubriken »Kroniska sjukdomar«.

Jag saknar ett kapitel som mer utförligt beskriver hur man känner igen neuropsykiatriska funktionsstörningar, mental retardation och beteendevikelser. Detta speglar måhända en tradition i den miljö författarna verkar, med en skarp gränsdragning mellan vad som skall behandlas inom ramen för barnmedicin respektive barnpsykiatri. Boken förefaller också främst fokusera på det yngre barnet och i andra hand på det

äldre barnet. Så viktiga och ofta förekommande problemområden inom ungdomsmedicin, som alkohol, drogmisbruk, suicid, sexualitet, fetma och ätstörningar avhandlas exempelvis på knappa tre av de dryga två hundra sidorna.

Bra anpassad till svenska förhållanden

Trots dessa randanmärkingar är boken mycket tilltalande i sin överskådlighet och pedagogiska tillgänglighet. Jonas F Ludvigsson har på ett ytterst förtjänstfullt sätt såväl översatt som anpassat den engelska originaltexten till svenska förhållanden. Tack vare honom har vi nu berikats med en förnämlig källa till kunskap om att barnet inte kan betraktas utifrån sina enskilda delar utan endast utifrån sin helhet och hur denna helhet presenterar sig.

Om kvinnors liv, arbete och hälsa under 1900-talet

Annika Forssén, Gunilla Carlstedt. **Varsågod och var stark. Om kvinnors liv, arbete och hälsa under 1900-talet**. 306 sidor. Lund: Studentlitteratur; 2003. ISBN 91-44-01332-9.

Recensent: Ingela Heimann, verksamhetschef, psykiatriska kliniken, Kungälv, ordförande i Kvinnliga läkares förening.

|| Genom 20 kvinnors berättelse får vi följa Sveriges utveckling från början av 1900-talet och fram till sekelskiftet och hur denna påverkat kvinnors liv. Vi får följa dem från deras egen uppväxt och genom livet som kvinna; ett liv innefattande förvärvsarbete, kärlek, barn, omsorg om andra, hushållsarbete, ansvar, sorg och deras möten med vården.

De är samtliga födda mellan 1909 och 1926.

Många för illa

Vilken klass man föddes i kom att präglade de förväntningar som samhället ställde på kvinnan. Mycket var givet och det

var svårt för den enskilda kvinnan att bryta nya vägar.

1909 förbjöds all information om preventivmedel. Ett beslut som kom att få ödesdigra konsekvenser för kvinnorna i form av önskade graviditeter och venerisk smitta.

Kvinnorna fick ensamma bära bördan av barnafödande utanför äktenskapet. Mannen behövde inte erkänna faderskap utanför äktenskapet. Illegala aborter ökade. Framför allt arbetarklassens kvinnor för illa, många fick sätta livet till. Spädbarn dog. De kvinnliga läkarna Karolina Widerström och Ada Nilsson engagerade sig för att sprida kunskap om sexualitet och barnafödande.

Sociala reformer på 1900-talet

Under 1900-talet genomgick landet en förändring som kom att påverka alla invånare. Sociala reformer genomfördes. Levnadsvillkoren förbättrades, och många var de som kämpade för att ge invånarna en bättre hälsa. Sexualupplysningen satte fart på 1930-talet. Förbudet mot preventivmedel upphörde först 1939.

Äktenskapet sågs nästan som en livsförsäkring. Flera berättar om svåra äktenskap där de utsatts för både psykisk och fysisk misshandel. »Att passa sig och inte ställa krav« var ett förhållnings-sätt som flera av dem använde sig av. Kvinnorna teg om det de fick utstå. »Jag ville inte lämna ut vare sig maken, barnen eller mig själv« var det många som angav som förklaring till sin tystnad.

Sexualiteten var laddad och var allt från en positiv upplevelse till en plikt.

Kvinnorna anpassar sig till mannen och hans behov sätts främst. Det leder till att flera av kvinnorna avstår från förvärvsarbete fast de egentligen inte vill. Mannen deltar sällan i allt det arbete som skötsel av barn och hem innebär.

Kvinnors möte med sjukvården

I boken lyfts också kvinnornas hälsa och möte med sjukvården fram. »Kvinnor är alltid tåligare« fick flera av dem höra i samband med förlossning och när de bad om smärtlindring. Att inte bli lyssnade till och inte bli trodda är upplevelser som återkommer i deras berättelser. Läkaren har sällan kunskap om den kvinnliga patientens livsvillkor. Detta medför att deras problem inte tas på allvar. Alltför ensidigt fokuserar läkaren på kvinnans biologi eller »skörare« psyke, och kvinnan fräntas makten över sin egen hälsa. Flera av dem kan berätta om förnedrande bemötande och om hur läkaren vid flera tillfällen missat diagnoser som hjärtinfarkt, hormonell sjukdom, anemi och förslitningsskador med svåra smärtor.

Behov av behandling och åtgärd har dröjt.

Mycket återstår att göra

En viktig slutsats är att kvinnors sjukdomar måste sättas i relation till deras arbete och ansvar och villkor i livet. Kvinnor måste i mötet med vården ges den makt över sin egen hälsa som är en förutsättning för att de ska må bättre.

Mycket har hänt under 1900-talet men mycket återstår innan kvinnan äger makten över sitt eget liv, hälsa och självklart har ett eget rum.

Varsågod och läs!

Detta är en avhandling som omarbetats till en fascinerande läsning om kvinnoliv och kvinnokraft, där livet som kvinna under 1900-talet lyfts fram och synliggjorts.

Tvättstugemordet – en social thriller

Karin Wahlberg. **Flickan med majblommorna.** 373 sidor. Stockholm: Wahlström & Widstrand; 2004. ISBN 91-46-21068-7.

Recensent: Lars Erik Böttiger, professor, *Saltsjö-Boo.*

II Gynekologen Karin Wahlberg har med en spänningsroman om året bokstavligen brakat in på den svenska deckarmarknaden och haft stora framgångar med sina böcker. Nu har hon lyckats förlösa sig själv från den miljö som är hennes egen, sjukhusets – de tre första böckerna utspelades i tur och ordning på en kirurgklinik, en medicinklinik och en sjuksköterskeskola. I »Flickan med majblommorna« är scenen helt annorlunda, en äldre kvinna hittas medvetlös och illa slagen i en alldeles vanlig tvättstuga i en äldre hyresfastighet – mer vanligt kan det knappast bli. Den gamla kvinnan avlider, polisen startar en mördarjakt som utgår från vanligheten, att någon i tvättstugekön blivit tvärarg över att inte finna tvättstugan i ordning och slagit till »kärringen«.

Sociala problem i vardagslivet

Medan ovissheten och spänningen stiger lyckas Karin Wahlberg – som i sina tidigare böcker – blanda in och skildra sociala problem i vardagslivet. Louise Jasinski, som i sin chefs frånvaro leder spaningarna, ligger i skilsmässa, har knackig ekonomi och märker dessutom

att hon blivit gravid efter ett hastigt »ligg« med ex-maken. Doktor Veronika Lundberg, som vi också känner från tidigare böcker, är nu småbarnsmamma och märker hur arbetssituationen på sjukhuset förändrats under hennes mammaledighet. Hennes man, kriminalkommissarien Claes Claesson, är pappaledig, oroar sig för sjukt barn och beskär äppelträd på tomten – när han ska slänga de avskurna grenarna under skylten »Brännbart« på sopstationen hittar han blodiga kläder.

Redan i första kapitlet möter vi två tioåriga flickor som säljer majblommor en typisk, iskall aprildag med snö i luften. Den ena, Viktoria, kommer på flera sätt att bli en centralfigur, återspeglad i bokens titel. När mordutredningen gått i stå försvinner hon spårlöst och återfinns först i de spännande slutscenerna, när det visar sig att tvättstugemordet inte alls har något med tvättstugan att göra – lösningen är en helt annan, mer säger jag inte!

Författaren lyckönskas!

Flickan med majblommorna faller väl in i Karin Wahlbergs serie av spänningsromaner, som en genomtänkt och logisk mördarhistoria blandad med scener ur det vardagsliv som i allt högre grad kommit att innehålla skilsmässa, barnledighet, problem i arbetet, övergrepp på barn och dålig ekonomi! Jag kan bara lyckönska författaren och säga att jag spår höga försäljningssiffror även denna gång! •